

Nina Todorović, vizualna umjetnica

Kultura nije radno nesposobna osoba s kroničnim bolestima

Umjetnici se vječno suočavaju sa stereotipom da su teška vremena inspirativna

Razgovor vodi: Zvonko Sarić

Globalna epidemija koronavirusa uvjetovala je odgađanje niza događaja u kulturi i umjetnosti širom svijeta. Pogođen je i redovan rad muzeja, galerija, kazališta i kina. O jednoj od odgođenih izložbi u Americi, o tome može li ovo vrijeme biti dodatna inspiracija za umjetnike razgovarali smo s vizualnom umjetnicom dr. **Ninom Todorović**.

Gdje je trebala biti održana izložba u Americi i što je koncept te izložbe koja je odgođena?

Izložba »Among Women: Contemporary Art from Serbia« je trebala biti održana od 27. ožujka do 17. svibnja ove godine u 937 Gallery, u Pittsburghu. Samostalna kustosica iz Pittsburgha, a porijeklom iz Srbije, **Rachel Klipa** je okupila 11 umjetnica iz Srbije oko koncepta izložbe koji se odnosi na ispitivanje višeslojnosti srpske umjetničke scene, preispitivanje sjećanja, važnost mjesta, sposobnost ženskog tijela da prenese osobne i historijske narative... Izložbu je podržala organizacija *Pittsburgh Cultural Trust* i *Pennsylvania Council On The Arts*. Kustosica Rachel Klipa je, tijekom priprema, odabrala moje radove iz dva ciklusa: »Mapiranje dekonstrukcije« i »Arhitektura sjećanja«.

Prošle godine imali ste izložbu u Muzeju primijenjene umjetnosti u Beogradu »Mapiranje dekonstrukcije«, koja je nastavak Vaših istraživanja u okviru projekta »Arhitektura sjećanja«. Jeste li nastavili rad na tom projektu?

Izložba »Mapiranje dekonstrukcije« je bila veliki izazov, potpuno nova produkcija, izlagala sam po pozivu i nije bilo jednostavno svladati vrlo specifičan, veliki prostor muzeja. Izložba je predstavljala nastavak mog istraživanja fenomena »Arhitekture sećanja«, ispitivanja grada, mapiranja i stvaranja jednog emotivnog atlasa arhitekture, uglavnom vezane za ono što se može definirati kao privatni život anonimnih pojedinaca. U prvoj fazi istraživanja, koju je činio moj doktorski umjetnički rad, bavila sam se sjećanjem na vlastitu obitelj i intimnim pristupom toj tematici, upravo kroz is-

pitivanje arhitekture koja je obilježila moje djetinjstvo. U ovom novom, drugom segmentu, vratila sam se na kolektivno sjećanje, kroz prikazivanje otisaka zgrada koje nestaju, uslijed tranzicije. Jedna od nuspojava tranzicijskog perioda je nadogradnja starih objekata, kao i ubrzana gradnja novih stambenih objekata, ne nužno idealnih, niti estetskih, ali prilagođenih potrebama i duhu vremena, na mjestu starih, manje adekvatnih. Zanimalo me je kako se lice grada mijenja i kako intimni prostori, fizički i mentalni, poprimaju druge oblike i polako mutiraju. Svaka moja izložba se odnosi na grad kao fenomen i kao živu i promjenjivu kategoriju, polazna točka jest uvijek Beograd. Ali time ne ograničavam što ću izložiti, bilo je i foto-grafskih predložaka nastalih u Novom Sadu i drugim gradovima u Srbiji.

Je li život u doba pandemije »povlastica« za umjetnike, koliko i rat, teška vremena, mislim ovdje na stvaralaštvo, mada se tih povlastica čovjek rado odrekne. Može li ova pandemija biti inspiracija za umjetničko stvaralaštvo?

Umjetnici se vječno suočavaju sa stereotipom da su teška vremena inspirativna. Ima istine u tom stereotipu, ali rekla bih da bismo sasvim lijepo mogli stvarati i u, za sve nas, mirnijim i boljim vremenima. Možda na to treba gledati iz druge perspektive: umjetnici će svakako naći temu za razmišljanje i potencijalno stvaralaštvo i u doba pandemije, ali oni kojima je umjetnost profesija ne čekaju katastrofe, ni prirodne, a ni one izazvane ljudskim faktorom da bi stvarali. Oni imaju kritički ili čak angažiran stav i u, uvjetno rečeno, mirnim vremenima.

Uz sve veći broj zaraženih u europskim državama i činjenicu da su mnoge kulturne ustanove zatvorene, a sve je više ljudi u samoizolaciji, ovih dana traje selidba umjetnosti na internet. Je li to novi život kulture?

Na Twitteru sam prije nekoliko dana vidjela jedan komentar povodom online izložbi, koji je otprilike glasio: »Evo još jedne izložbe

koju neću pogledati«, i koji, čini mi se, sumira po mojoj procjeni raspoloženje većine ovdašnje publike prema umjetnosti, izložbama, realnim i virtualnim. Mislim da je realno stanje takvo da koga interesira umjetnost, taj će i inače naći načine da je prati, i taj će svakako biti i posjetitelj virtualnih izložbenih postavki i ostalih virtualnih umjetničkih događaja. Ja ću pratiti što rade moje kolege, oni će pratiti što ja radim, organizirat ćemo se na mrežama, dijelit ćemo te informacije, ali će upliv bilo koga sa strane biti zanemarljiv. Ne treba odustajati od potencijalne publike, treba je senzibilizirati, educirati, zainteresirati. Ali, ne može se očekivati da se na tom polju desi čudo tijekom izvanrednog stanja. Sustav je trebao biti mnogo ranije uspostavljen i funkcionalan. Ljudi su pod stresom, umorni, zaokupljeni pukim preživljavanjem, a stjecanje navika koje se odnose na praćenje kulturnih događaja je nešto čime se država i društvo moraju mnogo temeljnije baviti, da imamo razvijenu strategiju koja se primjenjuje ozbiljno i odgovorno u redovnim uvjetima, a ne samo u vrijeme pandemije ili sličnih izvanrednih okolnosti. Samostalni umjetnici su inače na rubu egzistencije i u redovnom stanju, situacija već jeste katastrofalna, a tek nam slijede teški dani, kada se ukine izvanredno stanje i prođe pandemija, pod uvjetom da preživimo do tada. Podrazumijeva se da je spašavanje života važnije od umjetnosti, ali vidjeli smo i do sada da su prioriteta jedna varljiva kategorija koja ne funkcionira uvijek u skladu s logikom zdravog razuma.

Tajništvo za kulturu gradske uprave grada Beograda obavijestilo je sudionike natječaja za financiranje i sufinanciranje projekata u kulturi kao i projekata umjetničkih, odnosno stručnih i znanstvenih istraživanja u kulturi da se natječaji neće realizirati. Kako komentirate ovu odluku? Može li se kultura promatrati kao radno nesposoban gospodin, pun kroničnih bolesti?

Takva odluka je nepromišljena i potpuno neprihvatljiva i već su pokrenute mnoge inicijative i apeli da se ona povuče. Asocijacija Nezavisna kulturna scena Srbije (NKSS) je, mislim, prva reagirala nizom zahtjeva za njeno poništavanje, za formiranje hitnog fonda za socijalno najugroženije i različitih mjera koje bi olakšale život umjetnicima. Oglasila su se i umjetnička udruženja i različite formalne i neformalne umjetničke grupe, kao i Koordinacijski odbor reprezentativnih umjetničkih udruženja. Kultura nije radno nesposobna osoba s kroničnim bolestima, mislim da je takva usporedba vrlo problematična i u njoj se ogleda potpuna nezainteresiranost javnosti za istu. Kultura je dovedena u to stanje dugotrajnim zanemarivanjem od sustava, oduzimanjem dostojanstva i umjetnicima i zaposlenima u kulturi, a s druge strane, od umjetnika i radnika u kulturi se najpije očekuje solidarnost, angažiranost i osobni prilog u raznim vrstama humanitarnih akcija, dok državne institucije šute. Osim što su porezni obveznici, umjetnici su i dio glasačkog tijela, iako čine mali postotak u toj masi, ipak tu činjenicu ne treba zaboraviti.

Ministarstvo kulture Hrvatske nastavlja provoditi mjere za ublažavanje posljedica pandemije koronavirusa i nedavnoga potresa, te je od 1. travnja otvoren poziv za potporu samostalnim umjetnicima, najavila je ministrica Nina Obuljen-Koržinek, dodavši da se razrađuju i nove mjere. Kako komentirate?

Mogu samo pozdraviti svaku takvu odluku, donijetu u bilo kojoj državi. Njemačka i, čini mi se Francuska, su već usvojile dodatni proračun namijenjen za pomoć samostalnim umjetnicima i radnicima u kulturi. Dok odgovaram na ova pitanja objavljen je »nagovještaj mogućnosti« pomoći samostalnim umjetnicima, od Ministarstva

kulture i informiranja Srbije. Pozvani su Vlada i ostali nadležni za financije da razmotre na koji način se može realizirati ta podrška. Ne znam još uvijek kako to da komentiram, iskustva su nam loša, a ipak se želim nadati pozitivnom odgovoru. Vidjet ćemo kako će biti do kraja. U moru tih vijesti iz svijeta pronašla sam čak i neku vrstu precizno targetiranog natječaja za žene »40 plus«, koje su po profesiji umjetnice, s boravištem u Americi, kojima je upućen poziv da apliciraju za dodjelu grantova koji predstavljaju pomoć tijekom pandemije, jer se smatra da ta starosna grupa trpi dodatne teškoće, koje naročito dolaze do izražaja u ovoj situaciji. Smatram taj natječaj primjerom dobre prakse.

Čujete li se s nekim hrvatskim umjetnicima? Jeste li upoznati s hrvatskom umjetničkom scenom-produkcijom? Jesu li na Vaš rad utjecali neki hrvatski umjetnici? Jednostavnije: jesu li neka djela hrvatskih umjetnika utjecala na Vas dok ste se formirali kao umjetnica?

Prije dvije godine sam sudjelovala u međunarodnoj grafičkoj radionici »Beogradski susreti 2018«, koju već dugo, uspješno organizira Centar za grafiku i vizualna istraživanja Fakulteta likovnih umjetnosti u Beogradu, na čelu s kustosicama **Ljiljanom Tašić** i **Natašom Janković**. Tom prilikom zemlja gost je bila Hrvatska, pa smo zajednički stvarali i družili se nas petero srpskih, osim mene, **Svetlana Volic**, **Vladimir Nikolić**, **Mario Kolarić** i **Petar Mirković** i osmero hrvatskih umjetnika – **Igor Čabraja**, **Vojin Hraste**, **Alem Korkut**, **Mario Čaušić**, **Matija Debeljuh**, **Goran Škofić**, **Vedran Perkov** i **Igor Eškinja**. To su umjetnici iz različitih dijelova Hrvatske – Zagreb, Osijek, Pula, Poreč, Split, Rijeka i različitih likovnih izraza... Ideja je bila da se osim grafičara okupe i umjetnici koji se izražavaju u potpuno drugačijim medijima i da se to transponira u serije grafika tijekom radionice. Općenito, volim takve vidove suradnje i rado se odazivam na pozive za sudjelovanje u takvim događajima, a tom prilikom mi je bilo i posebno zadovoljstvo, jer sam upoznala, recimo, umjetnika iz Rijeke, Igora Eškinju, čije ambijentalne instalacije su mi odavno inspiracija. Također je bilo sjajno upoznati likovne poetike i ostalih sudionika, s nekima od njih sam i dalje u kontaktu, pa se nadam da ću uspjeti grafičara Maria Čaušića iz Osijeka ovog ljeta dovesti kao gosta u Likovnu koloniju Vlasina, čija sam izbornica već treću godinu, ako se izborimo s pandemijom, tj. ako ne ostavi trajne posljedice na rad ustanova kulture i suštinski ne poremeti već utvrđene planove i programe.

